

Vårdhygien Skåne

Godkänt datum 2024-07-11
Godkänd av Medicinskt sakkunnig
Version 4.0

Vårdhygieniska rekommendationer inför uppstart av ny vårdverksamhet

Innehållsförteckning

Vårdhygieniska aspekter	3
Basala hygienrutiner.....	3
Arbetskläder och plastförkläde.....	3
Handhygien och engångshandskar	4
Förebygga stick- och skärskada samt blodsmitta	4
Utbildning för personal	5
Lokaler, inredning och utrustning	5
Rum för vård, undersökning, diagnostik och behandling	5
Läkemedelshantering.....	7
Förråd och förrådshantering	7
Desinfektionsrum	8
Operationsrum.....	8
Städning, rengöring och desinfektion av lokal och material	9
Rengöring, desinfektion samt sterilisering av instrument.....	9
Bilaga 1: Indelning av lokaler i hygienklasser	11

Vårdhygieniska aspekter

Lokaler som används för vård och omsorg ska enligt hälso- och sjukvårdslagen vara anpassade till de hygienkrav som ställs på den verksamhet som bedrivs där.

Inredning och utrustning som används inom vården ska enligt Socialstyrelsens föreskrifter uppfylla kraven på god hygienisk standard. Detta gäller såväl medicinteknisk utrustning som annan utrustning i vårdlokaler. All utrustning måste vara möjlig att desinfektera så den inte riskerar sprida smitta till patienter, personal och besökare.

All vårdpersonal ska ha relevant vårdhygienisk kunskap och ges regelbunden kompetensutveckling avseende vårdhygieniska rutiner och handhavandet av den medicintekniska utrustning de använder i sitt arbete.

Vårdgivaren ska ha kännedom om och följa Vårdhygien Skånes rekommendationer. Inför uppstart se särskilt [Grundläggande vårdhygieniska rutiner för primärvård, mottagning, slutenvård eller operationsenhet](#) utifrån berörd verksamhet. Kontakt rekommenderas med [Vårdhygien](#) för dialog kring lokal och rutiner innan uppstart.

Vårdgivaren ska enligt separat avtal initiera regelbunden hygienrond. Metod och frekvens sker i samråd med Vårdhygien.

Basala hygienrutiner

Vårdgivarens personal ska ges förutsättningar att följa [Socialstyrelsens föreskrift om basal hygien i vård och omsorg](#). Basala hygienrutiner kan definieras som åtgärder vilka minskar risken för uppkomst av vårdrelaterade infektioner bland patienter och personal. Vårdlokalens utformning och utrustning är av avgörande betydelse för att uppnå följsamhet till föreskriften och därmed kunna minska risk för smittspridning.

Arbetskläder och plastförkläde

Arbetskläder ska användas vid vård, undersökning och behandling. Arbetskläderna ska vara kortärmade och bytas dagligen, eller oftare vid behov. Uppkavlade ärmar på rock, kofta, jacka eller lösärmar innefattas inte i begreppet kortärmad klädsel. Det innebär att dessa plagg inte är godkända vid undersökning, omvårdnad och behandling. En korrekt handdesinfektion kan inte utföras med långärmad arbetsdräkt.

Arbetskläder och omklädningsrum	Uppfyllt
Omklädningsrum finns, där rena arbetskläder ska förvaras i stängt skåp alternativt på hylla i textiltförråd med stängd dörr	
Kortärmad arbetsdräkt ska användas av all personal vid patientarbete	
Arbetskläder ska bytas dagligen och vid behov (ex om de blivit våta eller nedsmutsade)	
Vårdgivaren ansvarar för tvätt, som ska ske i minst 60°	
Arbetskläderna tvättas och värmetorkas i kontrollerad process, i första hand på tvätteri	
Tillgång till engångsplastförkläde ska finnas, för att skydda arbetsdräkt	

Handhygien och engångshandskar

Möjlighet att tvätta händer och torka dem på engångstorkpapper ska finnas i lokal där patienter vårdas, undersöks och behandlas. Handdesinfektion skall finnas tillgängligt för att skapa förutsättningar att arbeta enligt basala hygienrutiner.

Handhygien och engångshandskar	Uppfyllt
Händer och underarmar ska vara fria från armbandsur, smycken, förband, stödskenor eller motsvarande. Naglarna ska vara korta och fria från konstgjort material	
Händer ska desinfekteras med alkoholbaserat handdesinfektionsmedel före och efter patientkontakt	
Händer ska desinfekteras före rent eller aseptiskt vårdmoment och efter orent vårdmoment	
Händer ska desinfekteras efter kontakt med patientens närmiljö	
Engångshandskar ska användas vid risk för kontakt med kroppsvätskor	

Förebygga stick- och skärskada samt blodsmitta

Arbetsgivaren ansvarar för att arbetstagare, som kan riskera att komma i kontakt med kroppsvätskor från människor, får särskild utbildning om de smittrisker som kan förekomma i verksamheten, se även [AFS 2018:4](#).

Stick- och skärskador inom vården utgör risk för blodsmitta. Viss risk föreligger också vid blodstänk i öga eller slemhinna. Stick- och skärskador ska så långt som möjligt förebyggas. Detta bör ske genom att använda säkerhetsprodukter (skyddsfunktion finns på stickande och skärande engångsprodukter) och skyddsutrustning såsom handskar vid provtagning samt att stickande och skärande avfall läggs i punktionssäkert avfallskärl.

Verksamheten ska ha fastställda rutiner för hantering av smittförande avfall.

Förebygga stick- och skärskada hos personal och förebygga blodsmitta	Uppfyllt
Sticksäkra produkter finns tillgängliga för injektion och provtagning	
Stänkskydd, till exempel visir, finns tillgängligt för användning vid risk för stänk av blod/blodtillblandad kroppsvätska	
Skriftlig rutin finns för situation då stick- och skärskada eller blodstänk inträffat	

Utbildning för personal

För att uppnå en god vårdhygienisk standard ska personal i samband med anställning ges introduktion i verksamhetens hygienrutiner samt återkommande kompetensutveckling.

Utbildning	Uppfyllt
Rutin för genomgång av föreskrift om basal hygien i vård och omsorg, SOSFS 2015:10	
Rutin för genomgång av lokala hygienrutiner för medarbetare finns. Digital utbildning om Basal hygien ska genomföras regelbundet: Basala hygienrutiner och Vårdhygien	
Rutin för regelbunden utbildning i hygienrutiner för medicinteknisk utrustning finns	

Lokaler, inredning och utrustning

Lokal där patient vårdas, undersöks och behandlas ska vara lättstädad, tåla rengöring och desinfektionsmedel samt ha utrustning så att personal kan arbeta enligt basala hygienrutiner. Sådan lokal motsvarar hygienklass 2 (se bilaga 1). Medicinteknisk utrustning ska vara ändamålsenlig samt förvaras och hanteras så att smittspridning förebyggs. Nedan beskrivs generella kriterier som bör uppfyllas inom en vårdverksamhet.

Rum för vård, undersökning, diagnostik och behandling

Vårdlokalens utformning har betydelse för en god hygienisk standard enligt Hälso- och sjukvårdslagen, så att vårdrelaterade infektioner och smittspridning förhindras. En välplanerad vårdlokal ger förutsättningar för ett säkert arbetssätt och har betydelse för att förhindra smittspridning genom att vårdhygieniska aspekter är beaktade vid planering av ventilation, avlopp och vattensystem.

Se specifika krav för aktuell verksamhet eller rum under respektive avsnitt i [Bygghälsa och Vårdhygien; Vårdhygieniska aspekter vid ny- och ombyggnation samt renovering.](#)

Golv, tak och väggar	Uppfyllt
Golvets ytskikt tål förekommande desinfektionsmedel såsom alkoholer, oxiderande medel och klorpreparat. Uppvikt plastmatta i rum för vård, undersökning och behandling.	
Undertak är släta och lätt avtorkbara samt utan mellanrum mellan eventuella takplattor.	
Väggbeklädnad är icke absorberande, utan hål och sprickor, lätt att rengöra samt tål förekommande desinfektionsmedel såsom alkoholer, oxiderande medel och klorpreparat	
Utanpåliggande ledningar och rör är släta samt lätta att hålla rena	

Toalett och duschutrymme	Uppfyllt
Avtorkbar duschvägg används om behov av avskärmning finns	

Tvättställ med tillhörande hygienutrustning	Uppfyllt
Tvättställ med engreppsblandare finns och är monterad så att vattenstrålen inte träffar botten silen, för att undvika stänk från avlopp till omgivning	
Tvättstället är utan bottenventil/propp och bräddavlopp	
Tvättställets storlek är minst 450x600 mm	
Vid tvättstället finns vägghängd behållare med flytande tvål och alkoholbaserad handdesinfektion	
Vid tvättstället finns vägghängd sluten behållare för pappershanddukar samt vägghängd papperskorg alternativt på stativ med hjul	

Väntrum och korridor	Uppfyllt
Möbler är lätta att flytta och utformade så att städning underlättas	
Möbler har vätskeavvisande och avtorkbart ytskikt	

Undersökningsrum- och behandlingsrum	Uppfyllt
Tvättställ med tillhörande hygienutrustning finns	
Engångshandskar finns (olika storlekar, vägghängd montering rekommenderas)	
Engångsplastförkläde finns (vägghängd montering rekommenderas)	
Alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid finns	
Engångstorkdukar för rengöring och ytdesinfektion finns	
Skåp, med dörrar, för förvaring finns	
Sterilt och höggradigt rent material ska förvaras i separata skåp eller tydligt avdelat. Sterilt material ska i första hand förvaras i avdelningsförpackning	
Skåp och avställningsytor är släta, hela och utan skador, lätt avtorkbara och tål rengörings- och desinfektionsmedel. Rutin för rengöring finns	
Rutin finns att hantering av material skall ske med desinfekterade händer, att material tas fram inför varje patientbesök och att material som tagits fram och inte använts kasseras.	
Rutin finns att flergångsmaterial rengörs och desinfekteras	
Avtorkningsbar rumsavskiljare används om behov av avskärmning finns	
Draperier och långa gardiner ska inte användas	

Brits/undersökningsstol och säng	Uppfyllt
Tål rengöring med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid, skriftlig rutin med frekvens för rengöring och desinfektion finns	
Britsens yta är hel och sprickfri. Avtorkningsbar kudde rekommenderas	
Madrasskärna/madrassöverdrag är helt och utan fläckar	
Rutin för kontroll av madrassens insida samt madrassöverdrag finns	

Läkemedelshantering

Läkemedel skall förvaras i läkemedelsförråd anpassat till verksamhetens behov, antingen i läkemedelsrum eller läkemedelsskåp, se [HSLF-FS 2017:37](#) samt [regional rutin för läkemedelshantering](#)

Läkemedelsrum/skåp	Uppfyllt
Tvättställ med tillhörande hygienutrustning finns	
Fri arbetsyta för iordningsställande av läkemedel finns	
Alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid finns	
Engångstorkdukar för rengöring och ytdesinfektion finns	
Engångshandskar finns (vägghängd montering rekommenderas)	
Om kylskåp finns, förvaras endast läkemedel där	
Endosläkemedel används i första hand, t.ex. lokalbedövningsmedel. Ampuller och läkemedel för flerpatientbruk bör inte användas på grund av kontaminationsrisk.	
Rummet ska ha god allmän ventilation med 4-6 luftväxlingar per timme.	

Förråd och förrådshantering

Sterilt eller höggradigt rent material ska bibehålla sin renhetsgrad fram till vårdinsats. Uppackning, förvaring och hantering ska ske så att renhetsgraden inte riskeras. Produkten ska i möjligaste mån förvaras i sin avdelningsförpackning för att säkerställa leverantörens märkning för bland annat hållbarhetstid.

För detaljerad utformning, se Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, [SIS-TR 57:2020](#) samt [Vårdhandbokens kapitel om medicintekniska produkter med specificerad mikrobiell renhet](#).

Förråd och förrådshantering	Uppfyllt
Stängt skåp för förvaring, eller avskilt rum med hyllor. Yta anpassas så material kan förvaras i avdelningsförpackning och att kartonger ej behöver stå på golv eller ovanpå skåp	
Förvaring av sterilt respektive höggradigt rent material sker i första hand i separata skåp	
Väggar, skåp och hyllor har släta ytor som tål rengöring och ytdesinfektion	
Rutin för regelbunden rengöring och desinfektion av förråd finns	
Rutin för hantering av material ska ske med desinfekterade händer finns	
Rutin för avemballering av krympfilm och transportförpackningar utanför förråd, med tillgång till skyddsförkläde och handhygien finns	

Desinfektionsrum

Desinfektionsrummets yta ska vara väl tilltagen så att flödet från orent till rent/desinfekterat kan ske utan risk för kontamination. Rent och orent material ska särskiljas på ett tydligt och logiskt sätt. Avställningsytor bör vara väl tilltagna för rent respektive orent material. I desinfektionsrum bör diskdesinfektor finnas och i förekommande fall spoldesinfektor eller labtratt med randspolning.

Källsortering av avfall ska inte placeras i desinfektionsrum som har diskdesinfektor, där höggradigt rent gods hanteras. Källsorteringsvagn kan placeras i rengöringsrum, miljörum eller i desinfektionsrum utan diskdesinfektor.

Desinfektionsrum	Uppfyllt
Tvättställ med tillhörande hygienutrustning finns	
Alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid finns	
Engångstorkdukar för rengöring/ytdesinfektion finns	
Engångshandskar finns (vägghängd montering rekommenderas)	
Engångsplastförkläden finns (vägghängd montering rekommenderas)	
Stänkskydd (visir eller motsvarande) finns	
En tydligt uppdelad ren och oren sida finns	

Operationsrum

Rum anpassat för operativa ingrepp, där rummet har renhetskrav utifrån aktuell verksamhet. Utformas enligt hygienklass 3, se Bilaga 1. Kontakta Vårdhygien för rekommendationer.

Operationsrum, endast berörd verksamhet	Uppfyllt
Rummet rekommenderas vara avskilt från annan verksamhet, för att bibehålla renhetsgraden	
Tvättställ för preoperativ handtvätt finns	
Renhetskontroll sker, utifrån rummets fastställda renhetskrav, se SIS-TS 39:2015	
Kontroll av luftfuktighet i operationsrum och steriltförråd sker. Handlingsplan vid avvikande värden enligt rekommendation från SVFH finns	
Rutiner för uppdukning och avveckling av instrument samt rengöring och desinfektion av ytor och material finns, se Vårdhandbokens kapitel om operationssjukvård	
Rutin för förvaring och användning av operationsarbetsdräkt finns, tvättas på tvätter	

Städning, rengöring och desinfektion av lokal och material

Städning är viktig för att minska mängden mikroorganismer i miljön och kan bidra till färre infektioner genom att smittspridning förebyggs. Det är vårdgivarens ansvar att städningen sköts på ett sådant sätt att risk för smittspridning minimeras.

Verksamheten ska uppfylla kraven i [SS 8760014:2017](#), Rengöring och städning för minskad smittspridning inom hälso- och sjukvård. Ytterligare information finns i SIV, [Städning i vårdlokaler](#).

Städning	Uppfyllt
Skriftliga riktlinjer för städning av alla lokaler, ytor och material finns	
Rutin för att städningens kvalitet följs upp regelbundet finns	

Rengöring, desinfektion samt sterilisering av instrument

Inför upphandling och inköp av medicintekniska produkter ska tillverkare/återförsäljare klargöra hur rengöring, desinfektion och eventuell sterilisering ska ske samt med vilka medel och metoder. Bruksanvisning ska vara skriven på svenska. Engångsprodukter ska aldrig rengöras och återanvändas.

Värmedesinfektion rekommenderas utifrån att den är enkel, säker och miljövänlig. Vårdhygien Skåne avråder från kemisk desinfektion för instrument.

[Spoldesinfektor](#) rengör och desinfekterar urinflaskor, bäcken och hinkar samt fungerar som utslagsback. Labtratt med randspolning kan vara ett alternativ för vissa verksamheter om behov inte finns av rengöring och desinfektion av gods.

[Diskdesinfektor](#) rengör och desinfekterar instrument, skålar och annan utrustning, som därmed blir höggradigt rena. Torkfunktion till diskdesinfektor rekommenderas alltid, samt vid behov även genomspolningsmöjlighet för rörformade instrument.

[Autoklav](#) steriliserar höggradigt rena instrument i syfte att avdöda de mikroorganismer inklusive sporer som är kvar på godset efter desinfektion. Sterilisering och skötsel av autoklav kräver hög kunskap och goda rutiner. Det är ledningens ansvar att säkerställa att personal har erforderlig utbildning och att det upprättas hållbara rutiner. Hantering av autoklav och instrument ställer krav på användaren som då blir tillverkare av sterila produkter. Det rekommenderas därför både personalresursmässigt och ur ekonomisk synvinkel att instrument skickas för sterilisering till större enhet, till exempel sterilteknisk enhet på sjukhus.

Sterilisering av flergångsmaterial ska ske i en validerad och kontrollerad [steriliseringsprocess](#). Verksamhet som steriliserar instrument ska uppfylla kraven i [SIS-TR 46:2014](#).

Rengöring och desinfektion av instrument och gods	Uppfyllt
Material och utrustning ska förvaras så att kontamination undviks	
Spoldesinfektor finns, alternativt lab. tratt med randspolsfunktion	
Diskdesinfektor med torkprocess och eventuell insats för rörformiga instrument finns	
Ultraljudsbad, om rörformiga instrument används, finns	
Rutin och signeringslista för daglig kontroll av rengörings-/desinfektionsutrustning finns	
Rutin att personal utbildas och följer instruktioner för användning av installerad rengörings- och desinfektionsutrustning finns	
Rutin för årlig funktionskontroll av behörig tekniker för utrustningen finns	
Avtal med certifierad sterilenhet för sterilisering av enhetens instrument finns	
Om enheten planerar för autoklav och egen sterilhantering förutsätter detta att diskdesinfektor finns och att rutiner enligt SIS-TR 46:2014 är väl kända och implementerade	
Säkerställ vid upphandling av medicintekniska produkter att desinfektion är möjlig	

Flexibelt endoskop, endast berörd verksamhet	Uppfyllt
Diskdesinfektor för värmekänsliga instrument finns	
Ultraljudsbad finns, samt diskdesinfektor med temperatur över 90 grader, om flegångsmaterial används	
Diskho för förrengöring av endoskop genom nedsänkning under vattenytan finns	
Skriftliga rutiner för manuell förrengöring, maskinell rengöring och desinfektion samt förvaring finns. Säkerställ att leverantörens anvisningar följs	
Förvaring av kanalförsedda endoskop rekommenderas ske i HEPA-filtrerat torkskåp	
Förstoringsglas med inbyggd belysning, eller motsvarande, för visuell inspektion av endoskop finns	
Rutin för provtagning av endoskopidiskdesinfektor och endoskop enligt Vårdhygien Skånes rutiner finns	
Rutin att personal utbildas och följer instruktioner för användning, rengöring, desinfektion och förvaring finns	
Rutin för årlig funktionskontroll av behörig tekniker för utrustningen finns	
Handlingsplan vid eventuell driftstörning av utrustningen finns	
Spårbarhet möjlig mellan instrument och patient, för eventuell smittspårning vid avvikande fynd från odling av instrument eller maskinell utrustning	

Ultraljudsprober, endast berörd verksamhet	Uppfyllt
För ultraljudsprober i kontakt med slemhinna – säkerställ rutin för rengöring och desinfektion som ger en renhetsgrad motsvarande HLD, high level disinfection. Följ leverantörens anvisning	
Om transducerskydd används – säkerställ hög barriärkvalitet med dokumenterat låg genomsläpplighet	
Förvara prober och material så de bibehåller sin renhetsgrad fram till användning	

Bilaga 1: Indelning av lokaler i hygienklasser

Med vårdlokaler avses rum där patienter vårdas, undersöks och/eller behandlas samt övriga lokaler som behövs för vårdverksamhet. Nedanstående tabell är baserad på en riskbedömning avseende patienter och lokaler. För lokaler i hygienklass 1–3 ska vårdhygienisk expertis kontaktas och beredas möjlighet att delta i byggprocessen.

- Hygienklass 0: Inga patienter/omsorgstagare/besökare vistas i zonen
- Hygienklass 1: Passage av patienter förekommer
- Hygienklass 2: All vård, behandling och mottagning av patienter
- Hygienklass 3: Rum med särskilda krav på ventilation, vattenrening och undertak, ex operationsrum, intensivvård, sterilteknisk avdelning, endoskopienhet

Hygienklass	Typ av lokal	Vårdhygieniska krav (exempel)
Hygienklass 0	Lokaler där patienter/ omsorgstagare/besökare inte vistas	Inga vårdhygieniska krav
Hygienklass 1	Väntrum Dagrum Hissar Korridorer och kulvertar Allmänna toaletter Personalutrymmen Rum i särskilt boende Samtalsrum	Ytskikt golv ska tåla rengöringsmedel och punktdesinfektion. Uppvikt matta eller motsvarande. Möbler ska ha avtorkbar ytbeklädnad alternativt avtagbar och tvättbar (lägst 60°) klädsel, undantaget privata möbler i särskilt boende
Hygienklass 2	Vårdrum Behandlingsrum Undersökningsrum Laboratorier Avdelnings-/patientkök Desinfektionsrum Toalett- och hygienrum inom vårdlokal och särskilt boende Tandvård	Som hygienklass 1 och dessutom: Undertak i form av icke-perforerade plattor utan mellanrum. Möbler ska ha avtorkbar ytbeklädnad med lättåtkomliga ytor. Långa gardiner, utanpåliggande persienner och draperier får inte förekomma. Tvättställ med tillhörande utrustning. Plats för handskar och skyddsförkläde
Hygienklass 3	Lokaler med särskilda hygienkrav, t.ex. Operationsavdelning Decentralt placerat operationsrum Sterilteknisk enhet Dialysenhet Endoskopienhet Intensivvårdsavdelning Neonatalvård Interventionslab Infektionsavdelning Vårdrum för särskilt infektiösa patienter	Som hygienklass 2 och dessutom: Släta och avtorkningsbara tak utförda i material som tål rengöring. Material som installeras ovanför undertak ska vara rent och mögelfritt. För vissa rum installeras/övervägs: Kvalificerad ventilation Luftsluss eller förrum Vatten